

RAPPORT

KULTURSEKTORENS ØKONOMI I NORGE 2018

MENON-PUBLIKASJON NR. 55/2020

Av Leo Grünfeld, Nina Bruvik Westberg, Maria Kjøber Guldvik, Jonas Erraia, Terje Gaustad og Anne-Britt Gran

Forord

På oppdrag fra Kulturrådet har Menon Economics, i samarbeid med BI Centre for Creative Industries (BI:CCI) gjennomført en nullpunktsanalyse av kultursektoren. Nullpunktsanalysen er en del av et større oppdrag som skal se på konsekvensene av koronakrisen på kultursektoren i 2020.

Prosjektet er ledet av Leo Grünfeld (Menon), med Nina Bruvik Westberg (Menon) som operativ prosjektleder og Maria Køber Guldvik og Jonas Erraia (begge Menon) som prosjektmedarbeidere. Anne-Britt Gran har vært teamleder hos BI:CCI, mens Terje Gaustad har bidratt som prosjektmedarbeider.

Vi takker Kulturrådet for et spennende oppdrag så langt, og for god oppfølging og interessante samtaler med Renate Enemark Bergersen, Monica Larsson, Erica Berthelsen, Bård Bie-Larsen og Espen Hernes.

Oslo, april 2019

Leo Grünfeld

Prosjektansvarlig
Menon Economics

Nina Bruvik Westberg

Operativ prosjektleder
Menon Economics

Anne-Britt Gran

Prosjektansvarlig
BI Centre for Creative Industries

Innhold

INNHold	2
SAMMENDRAG	3
1. INTRODUKSJON	4
1.1 Hvordan måle status i kultursektoren før koronakrisen?	4
1.2 Nærmere om hvordan vi kartlegger kultursektoren	4
1.3 Hva inngår i denne kartleggingen	5
1.4 Leseveiledning	6
2. STATUSBILDE AV KULTURSEKTOREN I 2018	7
2.1 Omsetning	7
2.2 Verdiskaping	9
2.3 Antall foretak	9
2.4 Antall sysselsatte	10
2.5 Lønnsomhet	12
3. FOTAVTRYKK I RESTEN AV ØKONOMIEN	14
3.1 Hvordan måle fotavtrykk i resten av økonomien	14
3.2 Kultursektorens fotavtrykk i økonomien	14
REFERANSER	17
VEDLEGG A. NACE-KODER	18
VEDLEGG B. NÆRMERE OM ØKONOMISKE BEGREP I RAPPORTEN	21

Sammendrag

Menon Economics og BI:CCI har på oppdrag fra Kulturrådet gjennomført en kartlegging av kultursektorens økonomiske aktivitet for året 2018. Kultursektoren er her avgrenset til bransjene musikk, bok, kunst, scenekunst og museum og kulturarv. Kartleggingen er del av et større prosjekt som skal se på virkningene av korona-krisen på kultursektoren. Med utgangspunkt i denne kartleggingen vil vi kunne vurdere hvor sterkt kultursektoren og de ulike bransjene er rammet av korona-krisen.

Kultursektoren omsatte for 39 milliarder kroner og sysselsatte 36 000 personer i 2018

Omsetningen i kultursektoren i 2018 var på 39 milliarder kroner, tilsvarende én prosent av Fastlands-Norge. Størst omsetning finner vi innen bok- og musikkbransjen, mens verdiskapingen i disse to bransjene samt scenekunst var omtrent på samme nivå. Flest selskaper finner vi innen musikkbransjen. Bransjen bestod av 8000 foretak, hvorav rundt 80 prosent var enkeltpersonforetak (ENK). Til sammenlikning var det kun rundt 400 aktører i bransjen museum og kulturarv, i all hovedsak AS. Kultursektoren sysselsatte rundt 36 000 personer i 2018, hvorav 36 prosent var i ENK, mens de resterende var sysselsatt i en bedrift. Lønnsomheten i musikk- og kunstbransjene var på fire prosent i 2018, mens den bare var på én prosent i bokbransjen.

Store verdikjede-forskjeller mellom bransjene

Vi har delt hver bransje inn i skapere og utøver på den ene siden og produksjons- og distribusjonsrelaterte aktører på den andre, basert på hvorvidt selskapene er enkeltpersonforetak (ENK) eller AS og annet. Enkeltpersonforetakene representerer i all hovedsak skapere og utøvere, mens AS o.a. består primært av produksjons- og distribusjonsaktører og støttefunksjoner til disse. Dette skillet gir en grov oversikt over verdikjeden for hver av bransjene. Basert på denne øvelsen finner vi store forskjeller mellom de ulike bransjene. Skapere og utøvere innen musikk- og bokbransjene utgjør majoriteten av selskapene, mens aktører i produksjons- og distribusjonsleddet står for størsteparten av omsetningen i begge bransjene. Innenfor kunst er omsetningen relativt jevnt fordelt mellom produksjons- og/eller distribusjonsleddet og skapere/utøvere. Museum og kulturarv består nesten utelukkende av aktører i distribusjons/formidlingsleddet i verdikjeden.

Kultursektoren bidrar til sysselsetting og aktivitet i andre næringer

Våre analyser peker på at den samlede 2018-omsetning på om lag 39 milliarder kroner i kultursektoren legger grunnlag for om lag 15 000 sysselsatte i leverandørnæringene (som for eksempel regnskapstjenester og kantinedrift), i tillegg til de 35 600 som er sysselsatt i sektoren. Dermed blir de samlede sysselsettingseffekter av næringens aktivitet over 50 000.

1. Introduksjon

I denne rapporten presenteres en ny kartlegging av kultursektorens økonomiske aktivitet for året 2018. Kartleggingen fokuserer på aktivitet målt i form av næringens omsetning, verdiskaping og sysselsetting. Arbeidet bygger på tidligere kartlegginger av kreativ næring som BI:CCI og Menon Economics har gjennomført for årene frem til 2014, samt pågående analyser av kreativ næring i regi av BI:CCI.

Rapporten er skrevet på oppdrag for Kulturrådet og målsettingen er å danne et solid og dekkende grunnlag for hvordan næringens økonomi så ut før korona-krisen satte næringen delvis ut av spill i mars 2020. Man trenger et slikt bilde for å kunne vurdere hvor sterkt næringen er rammet av krisen, målt i kroner og øre. Det er behov for en benchmark eller et nullpunkt for hele næringen, men også for ulike kunstfelt eller bransjer, ettersom disse har blitt og med stor sannsynlighet vil bli rammet svært ulikt fremover.

1.1 Hvordan måle status i kultursektoren før koronakrisen?

I denne kartleggingen retter vi søkelys mot økonomien i kultursektoren, med fokus på de kunst- og kulturfelt som omfattes av Kulturrådets arbeid. Dette dekker feltene *litteratur, musikk, scenekunst og visuell kunst*, i tillegg til *museum og kulturarv*. Det er viktig å presisere at denne kartleggingen ikke omfatter hele kultursektoren noe vi redegjør nærmere for nedenfor.

1.2 Nærmere om hvordan vi kartlegger kultursektoren

Denne kartleggingen hviler i stor grad på BI:CCIs og Menon Economics omfattende kartlegging av den kreative næringen for perioden 2008-2014 (Gran, Torp og Theie, 2015). Dette er en bredere næringsdefinisjon med følgende bransjer: Arkitektur, aviser og magasiner, bøker, dataspill, film, musikk, reklame og event, TV og radio, utøvende virksomhet (scenekunst, orkester, opera og ballett/dans), utdanning og undervisning (innenfor denne næringen) og visuell virksomhet (kunst, design, museum og kulturarv).

Kreativ næring er kartlagt gjennom bruk av statistikk for regnskapspliktige foretak som baserer seg på Menons regnskapsdatabase, og statistikk på enkeltpersonsforetak (ENK) fra Statistisk sentralbyrå (SSB).

Menons regnskapsdatabase består av årsregnskap og informasjon som er rapportert inn til Brønnøysundregistrene, og ansatte-tall fra a-ordningen, tidligere NAVs Aa-register. Innenfor offentlig sektor gjelder dette virksomheter som er definert som egne rettssubjekter.¹ Kommunale og fylkeskommunale foretak er ikke egne rettssubjekter, men en del av kommunen og fylkeskommunen (SNL, 2015). Det betyr eksempelvis at kulturhus, bibliotek og kulturskoler eller institusjoner som tilhører kommunale etater (eksempelvis Munchmuseet i Oslo) ikke omfattes av regnskapsdatabasen. Tilsvarende gjelder statlige etater og virksomheter, som Den kulturelle Skolesekken (DKS), KORO, Riksteatret, Nasjonalbiblioteket og Norsk Filminstitutt.

Det er også hentet inn tall på omsetning, antall sysselsatte og antall foretak for enkeltpersonsforetak (ENK) fra Statistisk sentralbyrå (SSB), ettersom den kreative næringen har mange slike foretak. Tallene på antall

¹ Regnskapsplikten gjelder blant annet alle aksjeselskap (AS) og stiftelser (STI). Regnskapsplikt inntreffer når ENK samlet har eiendeler med en verdi på over 20 millioner kroner eller over 20 ansatte. Slike selskaper vil her befinne seg i kategorien regnskapspliktige AS, selv om de har selskapsformen ENK. Dette er et resultat av at Menons regnskapsdatabase inneholder alle regnskapspliktige selskaper, uavhengig av selskapsform. For mer informasjon om hvilke virksomheter som har regnskapsplikt til Regnskapsregisteret se: <https://www.brreg.no/innsending-av-arsregnskap/innsendingsplikt-til-regnskapsregisteret/hvem-har-regnskapsplikt/>

enkeltpersonforetak, omsetning og sysselsetting i ENK som ikke er regnskapspliktige (kun bokføringspliktige), er aggregert på næringskode (NACE-kode). For disse tallene ligger SSBs egne beregninger til grunn for antall sysselsatte, antall foretak og omsetning (SSB, 2019).

Det som i hovedsak skiller kartleggingen av kreativ næring i 2015 fra andre kartlegginger er at bransjene ble omorganisert i overensstemmelse med bransjenes selvforståelse etter modell fra EY kartlegging av næringen for EU. Det ble gjort en større manuell jobb med å flytte bedrifter mellom NACE-koder for å matche den nye kategoriseringen av næringen. Noen NACE-koder er lagt inn i sin helhet dersom samtlige selskaper er innenfor en bransje i næringen, og disse er kategorisert som «hele koder lagt inn». For andre NACE-koder er enkelte selskaper hentet *til* en kreativ bransje, og disse er derfor kategorisert som «håndplukket enkelte herfra». Det er gjort en manuell vaskejobb både med å fordele selskaper der de hører hjemme i den nye bransjekategoriseringen av næringen, samt fjerne selskaper som ikke hører hjemme i næringen.² Det har nylig blitt foretatt en oppdatering av populasjonen etter prinsippene over.

1.3 Hva inngår i denne kartleggingen

I denne rapporten defineres kultursektoren med utgangspunkt i Kulturrådets eget nedslagsfelt. Kulturrådets tilskuddsordninger og virkefelt er i all hovedsak rettet mot *musikk, litteratur, scenekunst og visuell kunst*, samt mot *museum og kulturarv* i Museumsseksjonen. I samråd med Kulturrådet har vi derfor spisset populasjonen av foretak for å bedre samsvare med deres behov.

Vi har tatt utgangspunkt i populasjonen for alle foretak som dekkes av kreativ næring, og trukket ut de bransjene som samsvarer med ovennevnte Kulturrådets nedslagsfelt, som vist i til venstre i Tabell 1.1.³ Foretakene som ble definert til å tilhøre kultursektoren i denne rapporten vil videre bli omtalt som *kulturpopulasjonen*. Øvrig bransjer i den kreative næringen, som ikke inngår i denne kartleggingen, er vist til høyre i samme tabell. Tabell 1.2 gir en oversikt over begrepsbruken i rapporten om kreativ næring, Kulturrådet og begrepene vi bruker i denne rapporten.

Tabell 1.1 Bransjer fra kreativ næring (Gran, Torp, & Theie, 2015) som inngår og ikke inngår i kartleggingen

Bransjer som inngår i kartleggingen	Bransjer som <u>ikke</u> inngår i kartleggingen
Musikk	Arkitektur
Bok	TV og radio
Kunst	Reklame og event
Museum og kulturarv	Aviser og magasiner
Scenekunst ⁴	Film
	Dataspill
	Design (under Visuelle virksomhet)
	Utdanning og undervisning (innenfor kreative næringen)

² For mer utdypende informasjon om vurderingene som er gjort i denne kartleggingen, se «Kreativ næring i Norge 2008-2014» (2015)

³ Kunst og Museum og kulturarv er i «Kreativ næring 2008-2014» underkategorier av bransjen Visuell virksomhet.

⁴ De offentlige finansierte orkestrene, deriblant Oslo-Filharmonien og Trondheim Symfoniorkester, inngår i bransjen utøvende virksomhet i «Kreativ næring 2008-2014», ikke i musikkbransjen.

Tabell 1.2 Begrepsbruk i denne rapporten, i studien om kreativ næring (Gran, Torp, & Theie, 2015), og hos Kulturrådet

Begreper i denne rapporten	Begreper som Kulturrådet anvender	Begrepsbruk i kreativ næring-kategoriseringen fra 2015
Kunst	Visuell kunst	Visuell virksomhet; som er inndelt i underkategoriene design, kunst og museum
Scenekunst	Scenekunst	Utøvende virksomhet
Bokbransjen (eller bok/bøker)	Litteratur	Bokbransjen (eller bok/bøker)
Musikk	Musikk	Musikk
Museum og kulturarv	Museum og kulturarv	Museum og kulturarv

Vi viser til Vedlegg A, Tabell A.1, for en liste over samtlige NACE-koder for alle bransjene som inngår i kartleggingen, samt en liste over NACE-kodene som utgjør dataene for ENK (Tabell A.2).

Da kulturpopulasjonen har et næringsfokus og Kulturrådets formål innebærer «å stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og å bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig», vil det kunne være uoverensstemmelser med tanke på hva som er omfattet av de ulike begrepene. Vi kommer gjennomgående i denne rapporten til å bruke begrepene Kulturrådet tar i bruk, men omtale det som bransjer for å uttrykke næringsfokuset i denne kartleggingen.

1.4 Leseveiledning

I kapittel 2 presenterer vi statusbilde av kultursektoren med utgangspunkt i en rekke økonomiske størrelser. I det siste kapitlet ser vi på hvilke fotavtrykk kultursektoren skaper i resten av økonomien i form av etterspørsel etter varer og tjenester fra andre næringer.

2. Statusbilde av kultursektoren i 2018

Omsetningen i kultursektoren i 2018 var på 39 milliarder kroner, tilsvarende én prosent av produksjonen i Fastlands-Norge. Størst omsetning finner vi innen bok- og musikkbransjen, mens verdiskapingen i disse to bransjene samt scenekunst var omtrent på samme nivå. Flest aktører finner vi innen musikkbransjen. Bransjen bestod av 8000 foretak, hvorav rundt 80 prosent var enkeltpersonsforetak. Til sammenlikning var det kun rundt 400 aktører i bransjen museum og kulturarv, i all hovedsak AS o.a. Kultursektoren sysselsatte rundt 36 000 personer i 2018, hvorav 36 prosent var i enkeltpersonsforetak, mens de resterende var sysselsatt i et AS. Lønnsomheten i bransjene musikk, scenekunst og kunst var på fire prosent i 2018, mens den var på ett prosent i bok- og museumsbransjene.

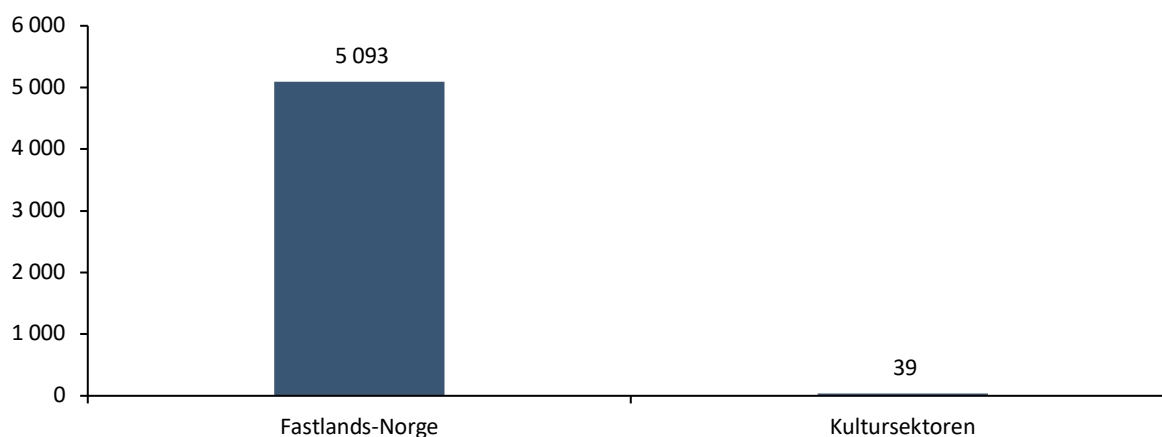
I denne kartleggingen presenterer vi tall for regnskapspliktige selskap fra 2018. De regnskapspliktige selskapene omfatter AS og andre lignende selskapsformer, men omtales heretter som AS o.a. For enkeltpersonsforetak er 2018-tallene stipulert og tillagt en gjennomsnittlig årlig vekst fra 2014 til 2017, siden tall for 2018 ikke blir tilgjengelig fra SSB før til høsten 2020. Vi viser til Vedlegg B for en nærmere omtale av de økonomiske begrepene vi bruker til å beskrive kultursektoren i tall.

I et verdikjedeperspektiv representerer ENK primært skapere og utøvere, mens AS o.a. primært representerer produksjon og distribusjon, samt støttefunksjoner til disse.

2.1 Omsetning

Total omsetning i kultursektoren i 2018 utgjorde 39 milliarder kroner, som vist i Figur 2-1. Dette tilsvarer under én prosent av produksjon i Fastlands-Norge (i basisverdi) samme år.

Figur 2-1 Kultursektorens omsetning sammenlignet med produksjon (i basisverdi) i Fastlands-Norge i 2018, i milliarder 2018-kroner

Kilde: BI:CCI, Menon Economics og Statistisk sentralbyrå (2020)

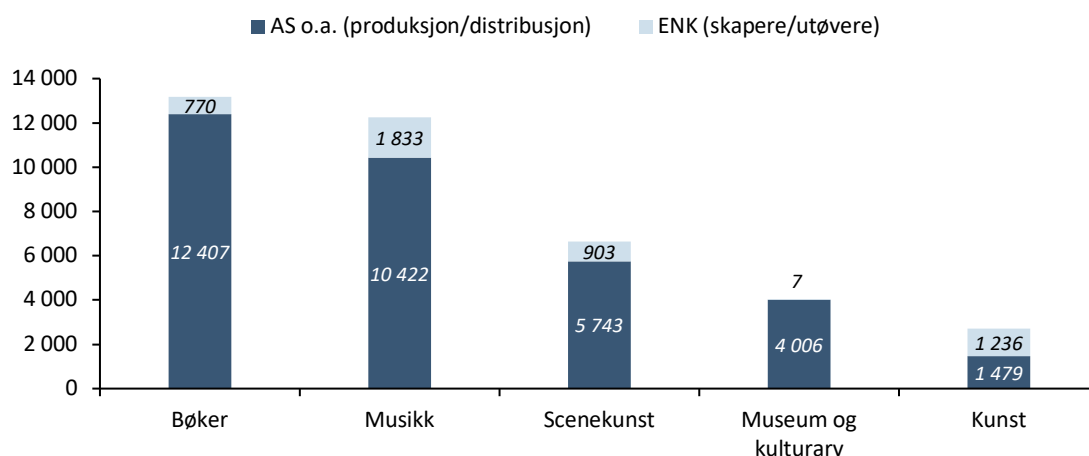
Dersom vi fordeler omsetningen på ENK og AS o.a., finner vi at førstnevntes andel av omsetningen i det som her er definert som kultursektoren utgjorde 12 prosent i 2018.

I Figur 2-2 har vi fordelt omsetningen på de fem bransjene som inngår i det vi har definert som kultursektoren. I 2018 var bokbransjen den største målt i omsetning, tett etterfulgt av musikkbransjen. Begge bransjene hadde en omsetning på mellom 12 og 13,5 milliarder kroner i 2019. Scenekunst hadde en samlet omsetning på om lag 6,5 milliarder kroner, mens museum og kulturarv og kunst hadde en samlet omsetning på henholdsvis 4 og i underkant av 3 milliarder kroner.

Dersom vi fordeler omsetningen innad i hver bransje på AS o.a. og ENK ser vi at sistnevnte gruppe er best representert innen kunst. Om lag halvparten av all omsetning i kunstbransjen genereres av ENK, altså i all hovedsak er skapere og utøvere. Her er det viktig å påpeke at denne grove inndelingen av verdikjeden utelater mange nyanser ettersom kunstneren kan selv selge sine kunstverk, eller ta oppdrag for offentlige myndigheter i forbindelse med utsmykningsoppdrag (Kunnskapsverket, 2015).

For musikk og scenekunst står ENK for i underkant av 20 prosent av omsetningen, mens de står for rundt 6 prosent av omsetningen innen bokbransjen. For museumsbransjen utgjør omsetning fra ENK under 1 prosent og representerer enkeltpersonforetak i NACE-kodene som omhandler drift av ulike former for museer.⁵

Figur 2-2 Omsetning for AS o.a. (produksjon/distribusjon) og ENK (skapere/utøvere) i 2018, i millioner 2018-kroner⁶

Kilde: BI:CCI og Menon Economics

Ettersom de ulike bransjene er svært ulikt representert av offentlige institusjoner, er det også interessant å se hvordan omsetningen fordeler seg mellom privat og offentlig eierskap.⁷ For bok-, kunst- og musikkbransjene utgjør omsetning fra offentlige aktører hhv. 3 og 2 prosent. Bildet ser derimot ganske annerledes ut for scenekunst og museum og kulturarv. I begge disse bransjene står offentlige institusjoner for rundt 60 prosent av omsetningen.

⁵ Oversikt over hvilke koder er i Vedlegg A.

⁶ Bransjene inkluderer offentlige institusjoner som er organisert som AS, stiftelse eller lignende.

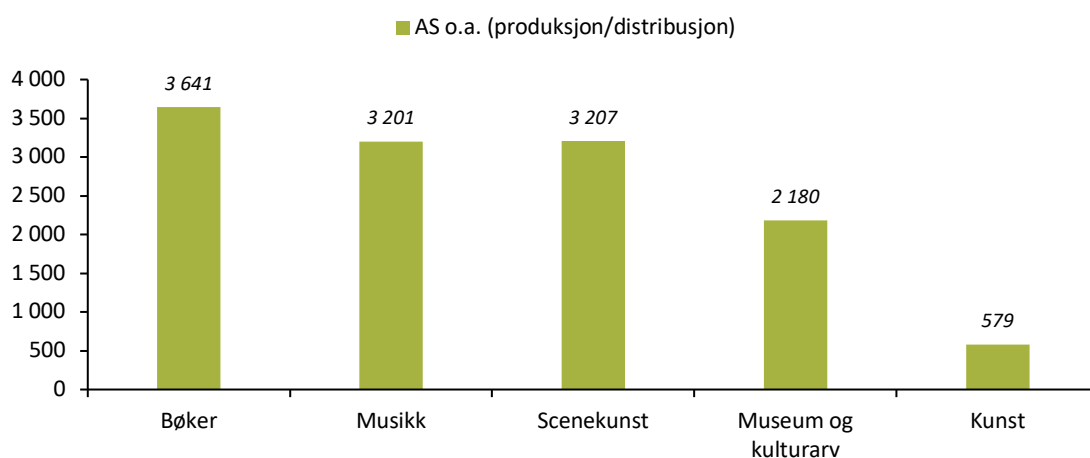
⁷ Ettersom enhetene i datamaterialet ikke uten videre kan kategoriseres som offentlige eller private selskaper, har dette blitt gjort som en manuell vurdering. Kategoriseringen mellom privat og offentlig er basert på de største selskapene (med omsetning på 10 millioner kroner eller mer) og vil gi et tydelig bilde av forskjeller mellom de ulike bransjene, men er ikke fullstendig uttømmende. Dette gjelder følgelig kun tallene fra regnskapsdatabasen som vi har på selskapsnivå. Alle de store institusjonene innen scenekunst og museum har en omsetning/inntekt over 10 millioner kroner og vil være inkludert her.

2.2 Verdiskaping

Verdiskapingen er den avkastningen som tilfaller kapitaleiere og lønnstakere og regnes som summen av driftsresultatet (EBITDA) og lønnskostnader. Det er grovt sagt verdiskaping som ligger til grunn for velferd, gjennom konsum og skatter, og investeringer. Tallene for verdiskaping omfatter bare aktivitet ved regnskapspliktige selskap ettersom datamaterialet på enkeltpersonforetakene ikke inneholder regnskapstall som muliggjør beregning av verdiskaping. Reell verdiskaping i bransjene er dermed høyere enn det som er vist i figuren under, og særlig for kunst, der ENK står for 20 prosent av omsetningen, men også innen musikk og scenekunst.

Figur 2-3 viser verdiskaping fordelt på bransjene, og følger samme størrelsesorden som for omsetning. Størst verdiskaping finner vi i bokbransjen, etterfulgt av musikk og scenekunst. Dette sammenfaller også med antall sysselsatte i den enkelte bransjen ettersom deler av verdiskapingen er relatert til lønnskostnader. Som man kan se av tallene over antall sysselsatte i AS o.a., i avsnitt 2.4, følger verdiskapingen disse for de ulike bransjene, bortsett fra for museum. Sistnevnte bransje er dominert av offentlige institusjoner som i mindre grad har et kommersielt fokus, hele 60 prosent av verdiskapingen kan tilskrives offentlige institusjoner. Museumsvirksomhet har nest lavest verdiskaping, men har nest flest antall sysselsatte i AS o.a., hvorav da en større andel av verdiskapingen er tilknyttet lønnskostnader. Her er det interessant å nevne at scenekunst også har en betydelig andel offentlige aktører⁸, hvor deres andel av verdiskapingen utgjør 70 prosent. I de øvrige bransjene, det vil si bok, musikk og kunst, står offentlige aktører for 5 prosent eller mindre av verdiskapingen.

Figur 2-3 Verdiskaping for AS o.a. (produksjon/distribusjon) i 2018 fordelt på de ulike bransjene, i millioner 2018-kroner⁹

Kilde: BI:CCI og Menon Economics

2.3 Antall foretak

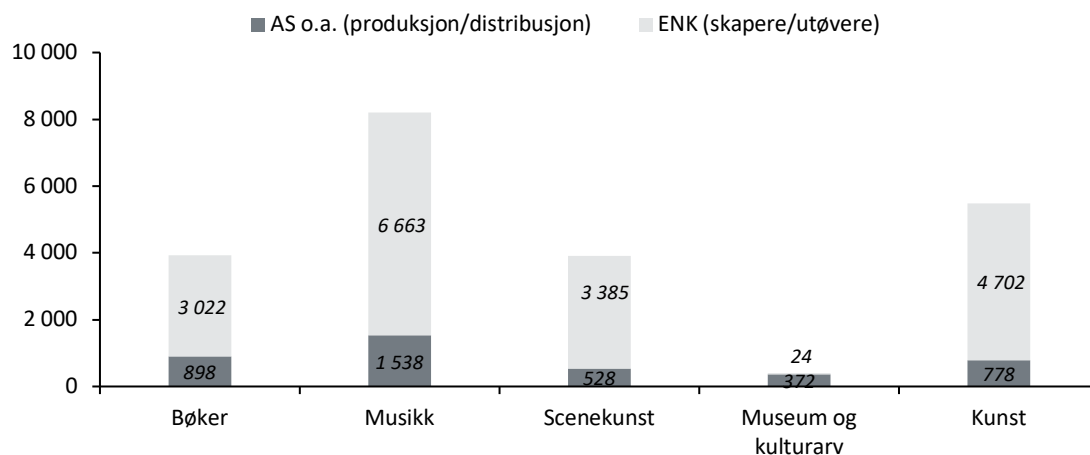
I Figur 2-4 viser antall foretak som er registrert med positiv omsetning innen hver bransje. Flest foretak finner vi innen musikkbransjen, etterfulgt av kunst. Alle bransjene utenom museum og kulturarv er preget av en stor andel

⁸ Inndelingen i offentlige og private er en grov inndeling hvor de største selskapene er kategorisert (dvs. selskap med omsetning på 10 millioner eller mer), og derfor ikke fullstendig uttømmende for offentlige aktører i populasjonen av regnskapspliktige selskap.

⁹ Bransjene inkluderer offentlige institusjoner som er organisert som AS, stiftelse eller lignende.

ENK, med høyest andel ENK innen bransjene scenekunst og kunst, tett etterfulgt av musikkbransjen (77 til 87 prosent). Til sammenlikning er kun seks prosent av foretakene innen museum og kulturarv ENK.

Figur 2-4 Antall foretak per bransje fordelt på AS o.a. (produksjon/distribusjon) og ENK (skapere/utøvere) i 2018¹⁰

Kilde: BI:CCI og Menon Economics

2.4 Antall sysselsatte

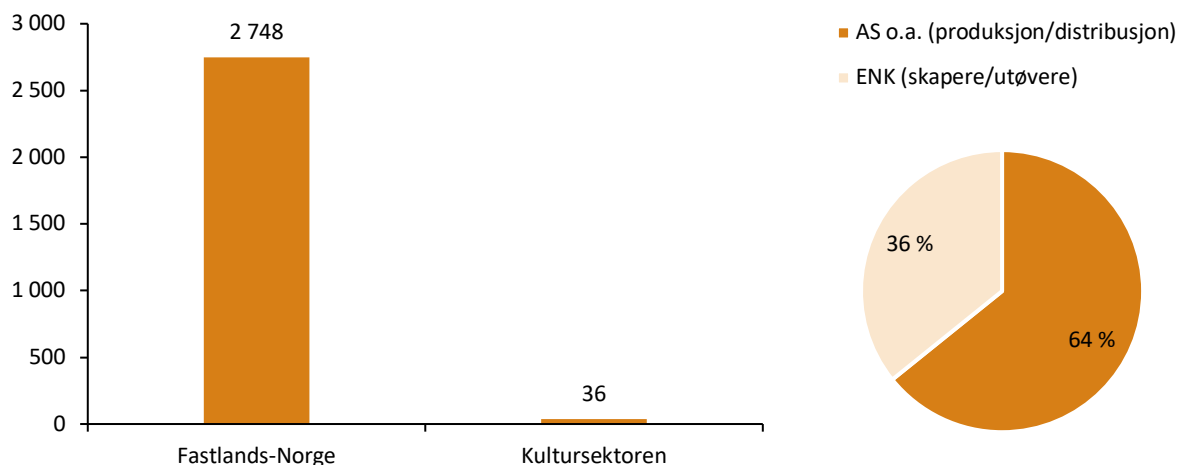
Med sysselsatte mener vi ansatte i AS o.a., og ansatte og innehavere av ENK. Kultursektoren som helhet sysselsatte i 2018 36 000 personer. Dette utgjør rundt 1,3 prosent av totale antall sysselsatte i fastlandsøkonomien samme år, som vist i Figur 2-5.

Som tidligere påpekt utgjør ENK en stor andel av aktørene innen kultursektoren. Når vi ser på antall sysselsatte, utgjør disse 36 prosent av det totale antallet sysselsatte innen kultursektoren, mens de resterende er i AS o.a. Antall sysselsatte for ENK er basert på SSBs beregning av antall sysselsatte.¹¹

¹⁰ Bransjene museum og kulturarv og scenekunst inkluderer offentlige institusjoner som er organisert som AS, stiftelse eller lignende.

¹¹ SSB (2019) beregner sysselsatte basert på et gjennomsnitt av tallet på sysselsatte ved slutten av fem utvalgte måneder i året. Antall sysselsatte kan avvike fra det som er publisert i arbeidskraftundersøkelsen (AKU) og nasjonalregnskapet (NR), grunnet forskjeller i kilder og gjennomsnittsberegninger. I næringer der sysselsatte ikke blir innhentet gjennom datafangsten til strukturstatistikkene, slik tilfellet er for deler av kultursektoren, beregnes sysselsatte ut fra antall ansatte i Virksomhets- og Foretaksregisteret. Ifølge SSB (2019) vil «personer med mer enn ett arbeidsforhold vil kunne være talt med som sysselsatt i flere næringer.

Figur 2-5 Antall sysselsatte i kultursektoren sammenlignet med antall sysselsatte i fastlandsøkonomien. Tall i 1000 personer¹²

Kilde: BI:CCI og Menon Economics

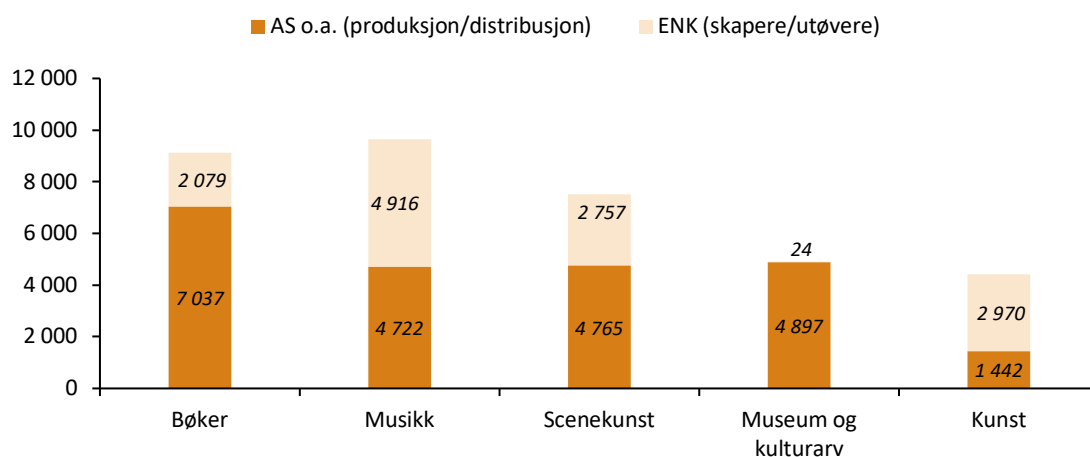
I Figur 2-6 har vi fordelt sysselsatte etter bransje og aktør, der antallet sysselsatte følger samme størrelsesorden som omsetningstallene. Flest sysselsatte finner vi i bokbransjen etterfulgt av musikkbransjen og scenekunst. Det er særlig for musikk at det er mange ENK, men alle bransjene utenom museum og kulturarv har flere ENK enn AS o.a..

Fordelingen av sysselsatte mellom offentlige og private foretak ligner den vi så for omsetning og verdiskaping. Offentlige aktører¹³ sysselsetter rundt 60 prosent av de sysselsatte i AS o.a. innen bransjene scenekunst og museum og kulturarv. Til sammenlikning sysselsetter offentlig aktører kun én til to prosent av de sysselsatte i AS o.a. i bok-, musikk- og kunstbransjene. Vi minner om at tallene ikke omfatter sysselsatte kommunale foretak eller som tilhører kommunale etater, deriblant sysselsatte ved biblioteker, kulturhus og kulturskoler.

¹² Bransjene inkluderer offentlige institusjoner som er organisert som AS, stiftelse eller lignende.

¹³ Inndelingen i offentlige og private er en grov inndeling hvor de største selskapene er kategorisert (dvs. selskap med omsetning på 10 millioner eller mer), og derved ikke fullstendig uttømmende for offentlige aktører i populasjonen av regnskapspliktige selskap.

Figur 2-6 Antall sysselsatte i AS o.a. (produksjon/distribusjon) og ENK (skapere/utøvere) for 2018¹⁴

Kilde: BI:CCI og Menon Economics

2.5 Lønnsomhet

Som et uttrykk for lønnsomheten i de ulike bransjene ser vi på driftsmarginene, altså driftsresultat delt på omsetning, hvor tallet forteller noe om hvor mye foretaket får igjen for hver omsatt krone. Figur 2-7 sammenligner lønnsomhet i 2018 for de ulike bransjene i populasjonen, samt viser den gjennomsnittlige lønnsomhet det siste tiåret. Tallene for lønnsomhet omfatter bare AS o.a. da vi ikke kan beregne tilsvarende størrelser for ENK.

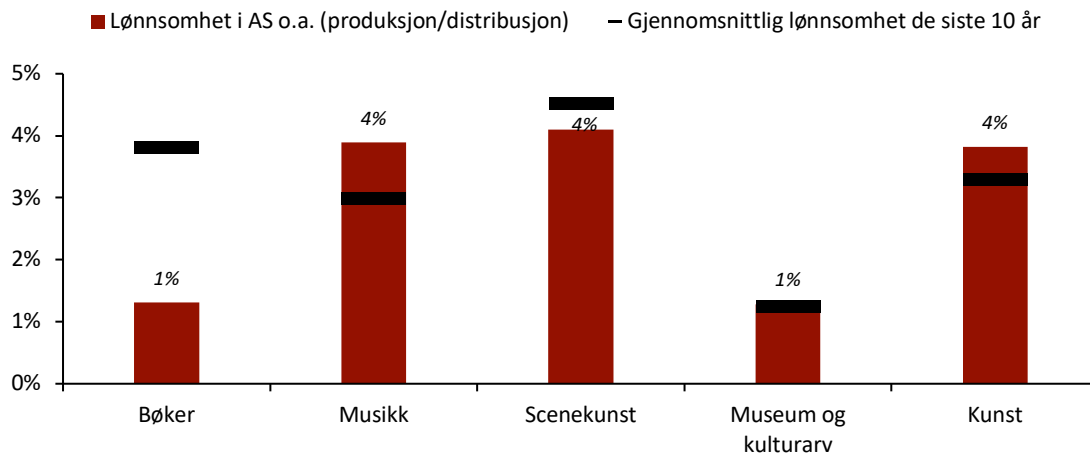
Siden deler av kultursektoren i stor grad omfatter offentlig aktører, spesielt museer og scenekunst, varierer forutsetningene for lønnsomhet betydelig mellom bransjene. Bransjene musikk, scenekunst og kunst har en lønnsomhet på fire prosent for 2018, noe som også sammenfaller med den gjennomsnittlige lønnsomheten det siste tiåret. I tallene for musikkbransjen som er vist i figuren under, har vi sett bort fra forvaltningsorganisasjonene TONO og GRAMO, som driver lønnsomheten opp. Dersom man inkluderer TONO og GRAMO hadde musikkbransjen en lønnsomhet på 11 prosent i 2018 og et gjennomsnitt på 8 prosent det siste tiåret. Når det gjelder bokbransjen, har lønnsomheten vært jevn på omkring fire prosent det siste tiåret, mens det for 2018 er en lønnsomhet på kun én prosent. Museum og kulturarv har en lønnsomhet på omkring én prosent.¹⁵ I museums- og scenekunstbransjen er det mange store offentlige institusjoner, og det er derfor mer interessant å se på lønnsomheten uten disse aktørene. Begge bransjene har dobbelt så høy lønnsomhet dersom man ser bort fra offentlige institusjoner.¹⁶ For museumsbransjen øker lønnsomheten til 2 r, og for scenekunst øker lønnsomheten til 8 prosent.

¹⁴ Bransjene inkluderer offentlige institusjoner som er organisert som AS, stiftelse eller lignende.

¹⁵ Her har vi også valgt å se på statistikken uten to selskap som gjorde særlig store utslag for 2018, Kistefos museet og Christian Ringnes stiftelsen, som begge hadde en markant økning i lønnsomhet i 2018.

¹⁶ Inndelingen i offentlige og private er en grov inndeling hvor de største selskapene er kategorisert (dvs. selskap med omsetning på 10 millioner eller mer), og derved ikke fullstendig uttømmende for offentlige aktører i populasjonen av regnskapspliktige selskap.

Figur 2-7 Lønnsomhet i AS o.a. (produksjon/distribusjon) for de ulike bransjene i kultursektoren i 2018 og gjennomsnittlig lønnsomhet de siste 10 årene¹⁷

Kilde: BI:CCI og Menon Economics

¹⁷ Bransjene inkluderer offentlige institusjoner som er organisert som AS, stiftelse eller lignende.

3. Fotavtrykk i resten av økonomien

Kultursektoren danner fotavtrykk i resten av økonomien gjennom etterspørsel fra andre næringer, omtalt som leverandørnæringene. Våre analyser peker på at den samlede 2018-omsetning på om lag 39 milliarder kroner i kultursektoren legger grunnlag for om lag 15 000 sysselsatte i leverandørnæringene.

3.1 Hvordan måle fotavtrykk i resten av økonomien

Aktiviteten i ulike næringer i økonomien er tett bundet sammen. Det betyr at endring i etterspørsel fra en næring vil påvirke aktiviteten i andre næringer og vil påvirke norsk skatteinntang. Vi kvantifiserer disse effektene ved hjelp av en analyse av næringens bredere økonomiske fotavtrykk.

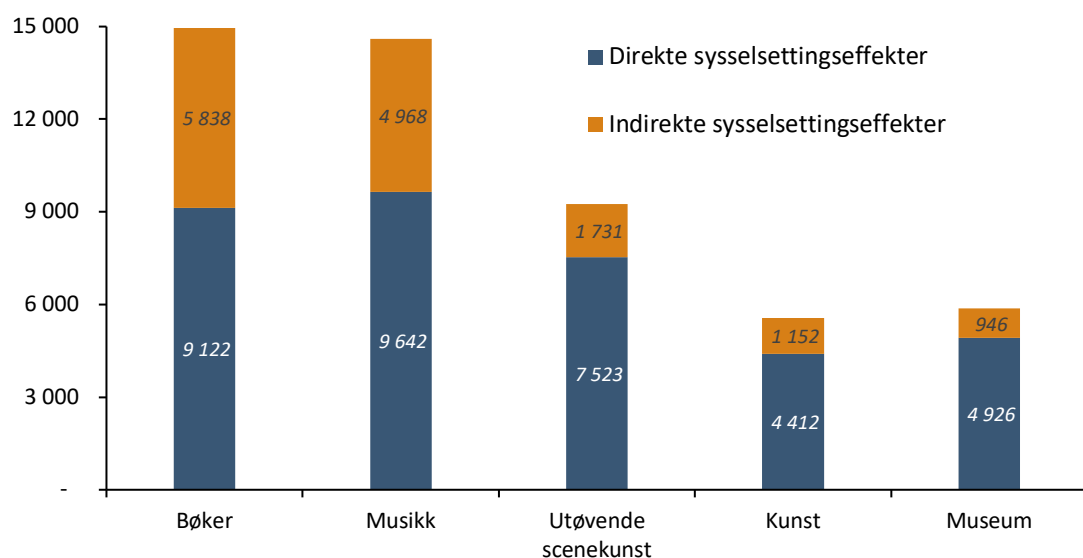
Etterspørselen fra kultursektoren har to umiddelbare effekter. For det første understøttes sysselsetting i næringen, gjennom ansettelse av kunstnere, betjening i bokhandlere og ansatte på museer. For det andre vil næringen øke sin etterspørsel etter varer og tjenester fra andre næringer. I første omgang vil etterspørselen fra kultursektoren understøtte sysselsetting hos de direkte leverandørene til næringen. Dette gjelder alt fra regnskapstjenester til kantinedrift. Samtidig etterspør også leverandørene varer og tjenester lengere nede i verdikjeden. I tillegg vil sysselsatte bruke sin lønn i butikker og andre steder. Vi har modellert etterspørselsimpulsen fra kultursektoren til sine leverandører og dens effekter på sysselsetting med bakgrunn i Statistisk sentralbyrås (SSB) kryssløpsanalyse. SSBs kryssløpsmatrise viser omfang av leveranser, sysselsetting, skatter og avgifter, samt import og eksport i 64 NACE-næringer. Med bakgrunn i SSBs kryssløpsanalyse har Menon utarbeidet en ringvirkningsmodell hvor vi beregner sysselsettings- og verdiskapingeffekter av ulike former for tiltak eller endringer.

Teknisk sett kan man si at omsetningen til hvert foretak i hele verdikjeden kan deles opp i fire ulike kategorier: norske varekjøp, utenlandske varekjøp, driftsresultat og lønnskostnader. Summen av de to sistnevnte utgjør det som kalles verdiskaping, mens norske varekjøp danner omsetning for bedriftene i neste ledd av verdikjeden. Summen av kultursektorens verdiskaping og verdiskaping i neste ledd utgjør de samlede verdiskapingeffektene.

3.2 Kultursektorens fotavtrykk i økonomien

Våre analyser peker på at den samlede 2018-omsetning på om lag 39 milliarder kroner i kultursektoren legger grunnlag for om lag 15 000 sysselsatte i leverandørnæringene, i tillegg til de 35 600 som er sysselsatt i sektoren. Dermed blir de samlede sysselsettingseffekter av næringens aktivitet over 50 000. Figur 3-1 viser fordelingen av disse effektene på undergruppe og på direkte (sysselsatt i kultursektoren) og indirekte effekter (sysselsatt i leverandørnæringene).

Figur 3-1 Sysselsettingseffekter fra ulike bransjer i form av antall sysselsatte

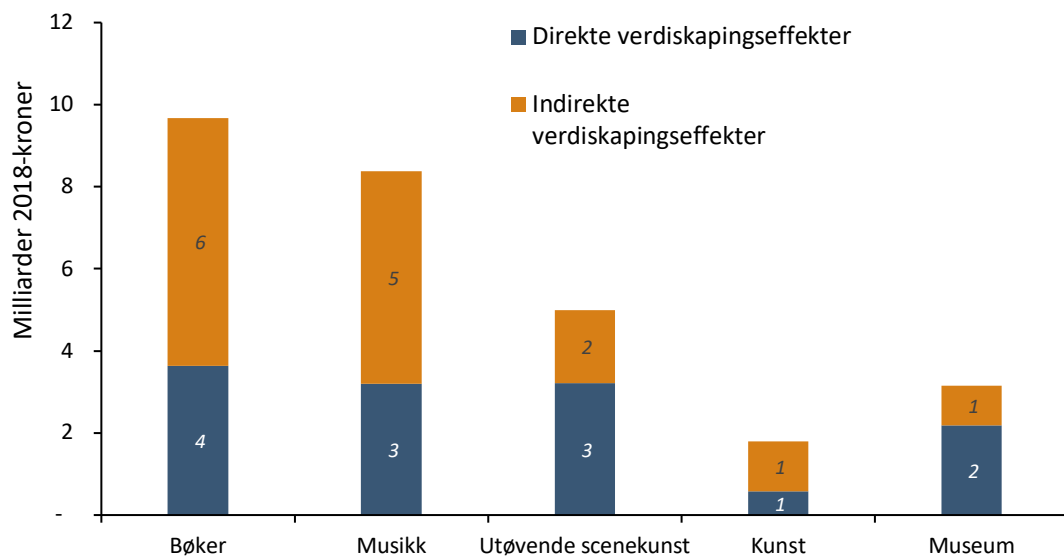

Kilde: Menon Economics

Ikke overraskende kommer de største indirekte effektene fra de næringene som har flest sysselsatte. Mer interessant er det imidlertid at mens de indirekte effekter fra bok- og musikkbransjene er om lag 50 prosent av de direkte effektene, er det mye lavere for scenekunst, kunst og museumsaktivitet. Dette skyldes at det i disse bransjene er relativt lave vare- og tjenestekjøp fra andre næringer, hvilket er det som genererer indirekte effekter. Her er det for øvrig store forskjeller mellom offentlige og private aktørene innen scenekunst, der de offentlige institusjonene har en rekke slike leverandørfunksjoner «in house», mens private teatre leier dem inn til hvert prosjekt.

I tillegg til sysselsetting legger aktiviteten i kultursektoren også grunnlag for verdiskaping i de tilgrensende leverandørnæringene. De samlede årlige verdiskapingseffekter for 2018 fra kultursektoren er på om lag 28 milliarder 2018-kroner, og fordeler seg på 13 milliarder 2018-kroner i kulturbedriftene og om lag 15 milliarder 2018-kroner i leverandørnæringene. Dette tilsvarer en norsk verdiskapingsandel på 74 prosent. Figur 3-2 under viser hvordan verdiskapingseffektene fordeler seg på de ulike bransjene som vi i denne rapporten har definert som kultursektoren.

Figur 3-2 Verdiskapingseffekter fordelt på bransjene, i milliarder 2018-kroner

Kilde: Menon Economics

På samme måte som for sysselsettingseffektene er det klart at de deler av kultursektoren som har størst aktivitet er også de som har høyest indirekte verdiskaping. Imidlertid utgjør de indirekte verdiskapingseffekter en noe større andel av de samlede verdiskapingseffekter enn hva som var tilfellet for sysselsettingseffektene. Dette skyldes at verdiskapingen per sysselsatte (et mål på produktivitet) er lavere i kultursektoren enn i de tilgrensende næringer.

Referanser

Gran, A.-B., Torp, Ø., & Theie, M. G. (2015). *Kreativ næring i Norge 2008-2014*. Oslo: BI Centre for Creative Industries . Hentet fra <https://centreforcreativeindustries.files.wordpress.com/2016/02/kreativ-nc3a6ring-i-norge-2008-2014.pdf>

Kunnskapsverket . (2015). *De gode hjelperne - nasjonale virkemidler for utvikling av kulturelle næringer*.

Menon Economics. (2020). *Kartlegging og analyse av internasjonal næringsrettet aktivitet blant Kulturrådets søknader og tildelinger*.

SNL. (2015, 02 27). *Kommunale foretak*. Hentet fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/kommunale_foretak

SSB. (2019, September). *Om statistikken*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå - Foretak: <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/foretak/aarleg-omsetning-og-sysselsetting>

Statistisk sentralbyrå. (2014). Hentet fra Begreper i nasjonalregnskapet: https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/begreper-i-nasjonalregnskapet#Markedsrettet_produksjon_produksjon_for_eget_bruk_og_annen_ikkemarkedsrettet_produksjon

Statistisk sentralbyrå. (2020). *09170: Produksjon og inntekt, etter næring 1970 - 2019. Produksjon i basisverdi, Fastlands-Norge 2018*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09170>

Vedlegg A. NACE-koder

Tabell A.1 NACE-koder i populasjonen¹⁸

Bransje	NACE-koder	NACE tekst	Behandling
Bøker	47610	Butikkhandel med bøker	Hele koder lagt inn
	58110	Utgivelse av bøker	Hele koder lagt inn
	58190	Forlagsvirksomhet ellers	Hele koder lagt inn
	18140	Bokbinding og tilknyttede tjenester	Hele koder lagt inn
	91011	Drift av folkebiblioteker	Hele koder lagt inn
	91012	Drift av fag -og forskningsbiblioteker	Hele koder lagt inn
	90034	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen litteratur	Hele koder lagt inn
	46491	Engroshandel med bøker, aviser og blader	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	47915	Postordre-/internetthandel med bøker, papir, aviser og blader	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	94991	Aktiviteter i andre interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	63120	Drift av web-portaler	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	52299	Transportformidling ellers	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	18120	Liste over trykkerier fra Forleggerforeningen	Håndplukket enkelte virksomheter som supplerer øvrige koder
		Liste over litteraturfestivaler	Håndplukket enkelte virksomheter som supplerer øvrige koder
	Musikk	59200	Produksjon og utgivelse av musikk- og lydopptak
47594		Butikkhandel med musikkinstrumenter og noter	Hele koder lagt inn
90011		Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen musikk	Hele koder lagt inn, men flyttet enkelte virksomheter til utøvende virksomhet
90020		Tjenester tilknyttet underholdningsvirksomhet	Hele koder lagt inn, men flyttet enkelte virksomheter til utøvende virksomhet
90032		Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen musikk	Hele koder lagt inn, men flyttet enkelte virksomheter til utøvende virksomhet
46433		Engroshandel med plater, musikk- og videokassetter og CD- og DVD-plater	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
47630		Butikkhandel med innspillinger av musikk og video	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
18200		Reproduksjon av innspilte opptak	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
79903		Opplevelses-, arrangements- og aktivitetsarrangørvirksomhet	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
90040		Drift av lokaler tilknyttet kunstnerisk virksomhet	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
74903		Impresariovirksomhet	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
63110		Databehandling, datalagring og tilknyttede tjenester	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
47914		Postordre-/Internetthandel med elektriske husholdningsapparater, radio, fjernsyn, plater, kassetter og musikkinstrumenter	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
		Lister over musikkfestivaler og helårsarrangører av musikk-konserter fra MIC og Norske Konsertarrangører	Håndplukket enkelte virksomheter som supplerer øvrige koder
Utøvende virksomhet		90012	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen scenekunst

¹⁸ Denne listen er ikke fullstendig uttømmende da noe av det som gjør denne populasjonen unik er nemlig den manuelle vaskingen, hvor man da også har hentet inn enkelte selskap fra ulike koder som ikke er kulturrettede.

	90019	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet ikke nevnt annet sted	Hele koder lagt inn
	90033	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen scenekunst	Hele koder lagt inn
	90040	Drift av lokaler tilknyttet kunstnerisk virksomhet	Hele koder lagt inn
	79903	Opplevelses-, arrangements- og aktivitetsarrangørvirksomhet	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	90011	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen musikk	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	90020	Tjenester tilknyttet underholdningsvirksomhet	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	90032	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen musikk	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	94991	Aktiviteter i andre interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	90039	Selvstendig kunstnerisk virksomhet ikke nevnt annet sted	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	94992	Fond/ legat som støtter veldedige og allmennyttige formål	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
		Egen liste for festivaler FRA HVOR	Håndplukket enkelte virksomheter som supplerer øvrige koder
Kunst	74200	Fotografivirksomhet	Hele koder lagt inn
	90031	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst	Hele koder lagt inn
	47789	Butikkhandel ikke nevnt annet sted	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	47791	Butikkhandel med antikviteter	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	47799	Butikkhandel med brukte varer ellers	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	47911	Postordre-/internetthandel med bredt vareutvalg	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	47919	Postordre-/internetthandel med annet spesialisert vareutvalg	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	82990	Andre informasjonstjenester ikke nevnt annet sted	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
		Liste over gallerier fra kunstmarkedet.no	Håndplukket enkelte virksomheter som supplerer øvrige koder
Museum og kulturarv	91021	Drift av kunst- og kunstindustrimuseer	Hele koder lagt inn
	91022	Drift av kulturhistoriske museer	Hele koder lagt inn
	91023	Drift av naturhistoriske museer	Hele koder lagt inn
	91029	Drift av museer ikke nevnt annet sted	Hele koder lagt inn
	91030	Drift av historiske steder og bygninger og lignende severdigheter	Håndplukket enkelte virksomheter herfra
	91013	Drift av arkiver	Håndplukket enkelte virksomheter herfra

Tabell A.2 NACE-koder i statistikk for enkeltpersonforetak (ENK) bestilt fra SSB

Bransje	NACE-koder	NACE tekst	Behandling
Bøker	47610	Butikkhandel med bøker	Hele koder lagt inn
	58110	Utgivelse av bøker	Hele koder lagt inn
	58190	Forlagsvirksomhet ellers	Hele koder lagt inn
	18140	Bokbinding og tilknyttede tjenester	Hele koder lagt inn
	91011	Drift av folkebiblioteker	Hele koder lagt inn
	91012	Drift av fag -og forskningsbiblioteker	Hele koder lagt inn
	90034	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen litteratur	Hele koder lagt inn
	46491	Engroshandel med bøker, aviser og blader	Hele koder lagt inn

	47915	Postordre-/internetthandel med bøker, papir, aviser og blader	Hele koder lagt inn
Musikk	59200	Produksjon og utgivelse av musikk- og lydopptak	Hele koder lagt inn
	47594	Butikkhandel med musikkinstrumenter og noter	Hele koder lagt inn
	90011	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen musikk	Hele koder lagt inn
	90032	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen musikk	Hele koder lagt inn
	46433	Engroshandel med plater, musikk- og videokassetter og CD- og DVD-plater	Hele koder lagt inn
	47630	Butikkhandel med innspillinger av musikk og video	Hele koder lagt inn
	74903	Impresariovirksomhet	Hele koder lagt inn
	47914	Postordre-/Internetthandel med elektriske husholdningsapparater, radio, fjernsyn, plater, kassetter og musikkinstrumenter	Hele koder lagt inn
Utøvende virksomhet	90012	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet innen scenekunst	Hele koder lagt inn
	90019	Utøvende kunstnere og underholdningsvirksomhet ikke nevnt annet sted	Hele koder lagt inn
	90033	Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen scenekunst	Hele koder lagt inn
	90040	Drift av lokaler tilknyttet kunstnerisk virksomhet	Hele koder lagt inn
	90020	Tjenester tilknyttet underholdningsvirksomhet	Hele koder lagt inn
	90039	Selvstendig kunstnerisk virksomhet ikke nevnt annet sted	Hele koder lagt inn
	Kunst	74200	Fotografivirksomhet
90031		Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst	Hele koder lagt inn
Museum og kulturarv	91021	Drift av kunst- og kunstindustrimuseer	Hele koder lagt inn
	91022	Drift av kulturhistoriske museer	Hele koder lagt inn
	91023	Drift av naturhistoriske museer	Hele koder lagt inn
	91029	Drift av museer ikke nevnt annet sted	Hele koder lagt inn
	91030	Drift av historiske steder og bygninger og lignende severdigheter	Hele koder lagt inn
	91013	Drift av arkiver	Hele koder lagt inn

Vedlegg B. Nærmere om økonomiske begrep i rapporten

Fastlands-Norge omfatter all innenlandsk produksjonsaktivitet utenom næringene utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart (Statistisk sentralbyrå, 2014). **Basisverdi** er den verdien som produsenten sitter igjen med for et produkt, etter at merverdiavgift og andre produktskatter er betalt, og mottatt eventuelle produktsubsidier fra det offentlige (Statistisk sentralbyrå, 2014). Til sammenlikning tilsvarer **omsetning** driftsinntekter fra salg av varer og tjenester, inklusivt merverdiavgiften og andre skatter, men uten eventuelle subsidier. Selv om dette betyr at økonomiske størrelsene ikke er direkte sammenlignbare, anser vi det likevel som hensiktsmessig med en sammenlikning av omsetning i kultursektoren og produksjon i Fastlands-Norge da avviket mellom omsetning og produksjon vil være av en begrenset størrelse.

Verdiskaping er et godt størrelsesmål av to grunner. For det første unngår man dobbelttelling av varer og tjenester, noe som gjør det meningsfullt å sammenligne verdiskaping på tvers av næringer. Dessuten gir verdiskaping et godt bilde på den samfunnsmessige avkastning av næringsvirksomheten. Det skyldes at verdiskaping fanger opp avlønningen til de viktigste interessentene i næringen, det vil si de ansatte gjennom lønn, kommunene og staten gjennom inntektsskatt, arbeidsgiveravgift og selskapskatt, kreditorene gjennom renter på lån, og til slutt eierne gjennom overskudd etter skatt.

Menon Economics analyserer økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, organisasjoner og myndigheter. Vi er et medarbeiderei konsultentselskap som opererer i grenseflatene mellom økonomi, politikk og marked. Menon kombinerer samfunns- og bedriftsøkonomisk kompetanse innenfor fagfelt som samfunnsøkonomisk lønnsomhet, verdsetting, nærings- og konkurranseøkonomi, strategi, finans og organisasjonsdesign. Vi benytter forskningsbaserte metoder i våre analyser og jobber tett med ledende akademiske miljøer innenfor de fleste fagfelt. Alle offentlige rapporter fra Menon er tilgjengelige på vår hjemmeside www.menon.no.

+47 909 90 102 | post@menon.no | Sørkedalsveien 10 B, 0369 Oslo | menon.no